הכל לטובה: ואמר רב הונא אמר רב משום ר' מאיר לעולם יהיו דבריו של אדם מועטין לפני הקב"ה שנאמר °אל תבהל על פיך ולבך אל ימהר להוציא דבר לפני האלהים כי האלהים בשמים ואתה על הארץ על כן יהיו דבריך מעטים": דרש רב נחמן בר רב חסדא מאי דכתיב °"וייצר ה' אלהים את האדם" בשני יודי"ן? שני יצרים ברא הקב"ה אחד יצר טוב ואחד יצר רע מתקיף לה רב נחמן בר יצחק, אלא מעתה בהמה דלא כתיב בה "וייצר" לית לה יצרא והא קא חזינן דמזקא ונשכא ובעטא? אלא כדר"ש בן פזי דאמר *ר' שמעון בן פזי אוי לי מיוצרי ואוי לי מיצרי אי נמי כדר' ירמיה בן אלעזר דאמר ר' ירמיה בן אלעזר דו פרצופין ברא הקב"ה באדם הראשון שנאמר °אחור וקדם צרתני: °"ויבן ה' אלהים את הצלע" *רב ושמואל חד אמר *פרצוף וחד אמר זנב בשלמא למאן דאמר פרצוף היינו דכתיב "אחור וקדם צרתני" אלא למאן דאמר זנב מאי "אחור וקדם צרתני"? כדרבי אמי דאמר ר' אמי אחור למעשה בראשית וקדם לפורענות *בשלמא 'אחור למעשה בראשית' דלא אברי עד מעלי שבתא אלא 'וקדם לפורענות' פורענות דמאי? אילימא *פורענות דנחש והתניא *רבי אומר בגדולה מתחילין מן הגדול ובקללה מתחילין מן הקטן בגדולה מתחילין מן הגדול דכתיב °*"וידבר משה אל אהרן ואל אלעזר ואל איתמר בניו הנותרים קחו וגו'" בקללה מתחילין מן הקטן בתחלה נתקלל נחש ולבסוף נתקללה חוה ולבסוף נתקלל אדם אלא פורענות דמבול דכתיב °"וימח את כל היקום אשר על פני האדמה מאדם ועד בהמה" ברישא אדם והדר בהמה בשלמא למאן דאמר פרצוף היינו דכתיב "וייצר" בשני יודי"ן אלא למאן דאמר זנב מאי "וייצר"? כדר"ש בן פזי דאמר ר' שמעון בן פזי "אוי לי מיוצרי אוי לי מיצרי" בשלמא למאן דאמר פרצוף היינו דכתיב °"זכר ונקבה בראם" אלא למאן דאמר זנב מאי "זכר ונקבה בראם"? כדר' אבהו דרבי אבהו *רמי: כתיב "זכר ונקבה בראם" וכתיב °"כי בצלם אלהים עשה את האדם" הא כיצד בתחלה עלה במחשבה לבראת ב' ולבסוף לא נברא אלא אחד בשלמא למאן דאמר פרצוף היינו דכתיב °"ויסגור בשר תחתנה" אלא למאן דאמר זנב מאי "ויסגור בשר תחתנה"? א"ר ירמיה ואיתימא רב זביד ואיתימא רב נחמן בר יצחק לא נצרכה אלא למקום חתך בשלמא למ"ד זנב היינו דכתיב "ויבן" אלא למ"ד פרצוף מאי "ויבן"? לכדר"ש בן מנסיא *דדרש ר"ש בן מנסיא מאי דכתיב "ויבן ה' את הצלע" מלמד שקלעה הקב"ה לחוה והביאה לאדם הראשון שכן בכרכי הים קורין לקליעתא 'בנייתא' דבר אחר "ויבן" אמר רב חסדא ואמרי לה במתניתא תנא מלמד שבנאה הקב"ה לחוה 'כבנין אוצר' מה אוצר זה קצר מלמעלה ורחב מלמטה כדי לקבל את הפירות אף אשה קצרה מלמעלה ורחבה מלמטה כדי לקבל את הולד. "ויביאה אל האדם" א"ר ירמיה בן אלעזר מלמד שנעשה הקב"ה שושבין לאדם הראשון, מכאן למדה תורה דרך ארץ שיחזור גדול עם קטן בשושבינות ואל ירע לו. ולמאן דאמר פרצוף הי מינייהו סגי ברישא? אמר רב נחמן בר יצחק מסתברא דגברא סגי ברישא דתניא *לא יהלך אדם אחורי אשה בדרך ואפי' אשתו, נזדמנה לו על הגשר יסלקנה לצדדין וכל העובר אחורי אשה בנהר אין לו חלק לעולם הבא. *תנו רבנן המרצה מעות לאשה מידו לידה כדי להסתכל בה אפילו יש בידו תורה ומעשים טובים כמשה רבינו לא ינקה מדינה של גיהנם שנאמר °"יד *ליד לא ינקה רע" לא ינקה מדינה של גיהנם א"ר נחמן מנוח עם הארץ היה דכתיב °"וילך מנוח אחרי אשתו" מתקיף לה רב נחמן בר יצחק אלא מעתה גבי אלקנה דכתיב 'וילך אלקנה אחרי אשתו' וגבי אלישע דכתיב °"ויקם וילך אחריה" הכי נמי אחריה ממש? אלא אחרי דבריה ואחרי עצתה, הכא נמי אחרי דבריה ואחרי עצתה א"ר אשי ולמאי דקאמר רב נחמן מנוח עם הארץ היה אפי' בי רב נמי לא קרא שנאמר °"ותקם רבקה ונערותיה ותרכבנה על הגמלים ותלכנה אחרי האיש" ולא לפני האיש. א"ר יוחנן אחורי ארי ולא אחורי אשה אחורי אשה ולא אחורי עכו"ם אחורי עכו"ם *ולא אחורי בהכ"נ בשעה שהצבור מתפללין ולא אמרן אלא דלא דרי מידי ואי דרי מידי לית לן בה ולא אמרן אלא דליכא פתחא אחרינא ואי איכא פתחא אחרינא לית לן בה ולא אמרן אלא דלא רכיב חמרא אבל רכיב חמרא לית לן בה ולא אמרן אלא דלא מנח תפילין אבל מנח תפילין לית לן בה: אמר רב יצר הרע דומה לזבוב ויושב בין שני מפתחי הלב שנא' °"זבובי מות יבאיש יביע שמן רוקח" ושמואל אמר כמין חטה הוא דומה שנאמר °"לפתח חטאת רובץ" ת"ר שתי כליות יש בו באדם אחת יועצתו לטובה ואחת יועצתו לרעה ומסתברא דטובה לימינו ורעה לשמאלו דכתיב °"לב חכם לימינו ולב כסיל לשמאלו": תנו רבנן *כליות יועצות, לב מבין, לשון מחתך, פה גומר, ושט מכניס ומוציא כל מיני מאכל, קנה מוציא קול

ריאה

רש"י

הכל לטובה. אילו היה נר דלוק היה הגייס רואה אותי, ואילו היה החמור נוער או התרנגול קורא היה הגייס בא ושובה אותי: והא קחזינן דמזקא. שמזקת: אוי לי מיוצרי. אם אלך אחר יצרי, ואם לא אלך אחריו אוי לי מיצרי המיגעני בהרהורים: דו פרצופין. שני פרצופין בראו תחלה אחד מלפניו ואחד מאחריו ונלחו לשנים ועשה מן האחד חוה: אחור וקדם צרתני. לשון צורה דהייתו שני פרצופין: זכר ונקבה בראם. משמע מתחלת ברייתם תרי הוו: היינו דכתיב ויבן. שהיה צריך בנין: מאי ויבן. והלא כבר נבנה: כדי לקבל את הפירות. שאם יהיה קצר מלמטה ורחב מלמעלה תהא התבואה דוחפת את הכתלים מלמעלה לכאן ולכאן שהמשא מכביד עליהם: שושבין. משתדל בחופתו ובזיווגו: ולמ"ד פרצוף. ומתחלתו היה מצד אחד זכר, ונקבה מצד אחר: הי מינייהו סגי ברישא. איזהו פרצוף היה מהלך לפנים: אפי' היא אשתו. גנאי הדבר: נזדמנה לו על הגשר. *אשת איש והיא לפניו: יסלקנה לצדדין. עד שיעבור לפניה: אחורי אשה בנהר. אחורי **אשת איש מגבהת Φבגדיה מפני המים וזה מסתכל בה: יד ליד לא ינקה רע. אפילו כמשה רבינו שקבל תורה מימינו של הקב"ה לא ינקה רע וקרא באשה משתעי: עם הארץ. לא שמש ⊛תלמידי חכמים שלא למד משנה זו ששנינו לא יהלך אדם אחורי אשה ואפילו היא אשתו: ולמאי דקאמר רב נחמן. שהלך אחריה ממש אם כן אפילו בי רב עם תינוקות של בית רבן נמי לא קרא: בשעה שהצבור מתפללים. דכיון שאינו נכנס נראה כפורק עול ומבזה בית הכנסת: ואי דרי מידי. אין כאן גנאי דמוכחא מילתא דהאי דלא נכנס מפני המשוי: ואי איכא פתחא אחרינא. אין כאן בזוי דמאן דחזי סבר בפתחא אחרינא ניעול: יביע. לשון אבעבועות כל משקה מסריח מעלה רתיחה ואבעבועות: חטאת. לשון חטה דריש ליה: כליות יועצות. את הלב עשה כן: והלב מבין. מה יש לו לעשות אם ישמע לעצת הכליות אם לאו ומנין שהכליות יועצות שנאמר (תהלים טז) אברך את ה' אשר יעצני אף לילות יסרוני כליותי ומנין שהלב מבין שנאמר (ישעיה ו) ולבבו יבין: לשון מחתך. הדבור להוציא מפיו: והפה. הם השפתים גומר ומוציאו:

שואבת

תוספות

וכל העובר אחורי אשה בנהר אין לו חלק לעוה"ב. פי' אם רגיל בכך לפי שיבא לידי נאוף וסופו יורד לגיהנם: אלא מעתה גבי אלקנה דכתיב וילך אלקנה אחרי אשתו וגו'. שבוש הוא שאין פסוק זה בכל המקרא ול"ג ליה*:

ר"ע

עין משפט נר מצוה

עא א מיי' פכ"א מהל' איסורי ביאה הל' כב סמג לאוין קכו טוש"ע א"ה סי' כא סעיף א:

עב ב מיי' פ"ו מהלכות תפלה הל' א סמג עשין יט טוש"ע או"ח סי' צ סעיף ח:

מסורת הש"ס ותורה אור

- קהלת ה
- בראשית ב
- תהלים קלט
- בראשית ב
- ויקרא י
- בראשית ז
- שם ה
- שם ט
- שם ב
- שם ה
- [עירובין יח.]
- [שם ע"ש כמה שינוים]
- [מכאן עד ולבסוף נתקלל אדם ליתא בעירובין יח: וע"ש הנוסחא שבגמרא]
- [כתובות ח. ע"ש וצ"ע עירובין יח. ע"ש וצ"ע]
- שבת לג. עירובין יח. נדה מה: ע"ש
- עי' במהרש"ל הגירסא שהביא בשם ילקוט פי' שופטים [עמ"ש בס"ד על הגליון בעירובין יח:]
- [פי' כערוך גוף]
- [תענית טז: ע"ש]
- [בתענית איתא פסוק אחר]
- מס' כלה פ"א עירובין יח:
- [עי' תוס' עירובין יח: ד"ה יד]
- משלי יא
- שופטים יג
- מלכים ב ד
- בראשית כד
- לעיל ח:
- קהלת י
- בראשית ד
- קהלת י
- [חולין יא. שבת לג:]

נושא
יצירת האדם

מבנה
▽△

התייחסות לב' הדעות איך היה נראה אדם בעת יצירתו
1) פרצוף
2) זנב

נושא
חומרת: המסתכל בנשים - והליכה אחריהן

נושא/מבנה
◇ בתנאים מסוימים קיים איסור לעבור אחורי בית הכנסת בשעה שהציבור מתפללים

נושא
1) יצר טוב/יצר הרע
2) איברים שונים והשפעתם על האדם

* עי' מהרש"א (ועי"ש גם לשאלות במאמרו) ... דגם אם יבא על האדם צרות ופורענות יהיו דבריו בפני הקב"ה מעטים בבקשת מחילה ולא ירבה בו הרבה ולא יהרהר אחריו ... ויודה שהוא מעולה ביותר שאפשר שצריך לך דבר זה לטובה

* לשון כדו. גם דה לאסתכולי

** עי' האגדה נדה

Φ ב"ב נז:
ונשים דה לפי'

⊛ ביאור זה שייך למי שלא למד גמרא אע"פ שלמד משנה ... אינהו ע"ה ... אפילו קרא ושנה ולא שימש ת"ח וכאן רש"י אומר שלא למד משנה זו ששנינו וכו' - לכן נ"ל שמה שרש"י

* מיד אחרי הסוגריים הגמ' דנה בב' הדעות: פרצוף - או... זנב, בתוך הסוגריים הגמ' מוסיף בהסבר דבריו של ר' אמי בענין הפסוק אחור וקדם...

קורא משנה הוא באמת ברייתא ולכן אינו נכלל "במשנה" אלא הוי חלק מהגמ' ולכן צ"ל לומר שימש ת"ח